

TOIMENPIDEALOITE 26/2014 vp

Oppisopimuskoulutuksen uudistaminen

Eduskunnalle

Oppisopimuskoulutus on vakiintunut kiinteäksi osaksi suomalaista toisen asteen koulutusjärjestelmää. Sen juuret juontavat vanhasta mestarikisälliperiaatteesta, jossa ammattilainen opastaa aloittelijaa työn kautta alalle. Oppisopimus on yksi ammatillisen peruskoulutuksen järjestämis-
muoto sekä työelämässä toimivan henkilöstön ammatillisen lisäkoulutuksen muoto. Sen kautta on mahdollista hankkia ammatillinen tutkinto ja täydentää osaamista työelämässä oppien. Oppisopimuskoulutuksena voi suorittaa lähes kaikki ammatilliset perustutkinnot opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Oppisopimuksessa työnantaja ja opiskelija tekevät työsopimuksen ja opiskelijalle maksetaan työehtosopimuksen mukaisesti palkkaa. Työnantajalle maksetaan koulutuskorvausta työssä oppimisen ohjauksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Korvaus on tutkintoon valmistavissa oppisopimuksissa enintään 350 euroa/kk ja lisäkoulutuksessa 200 euroa/kk. Jos koulutettava on työtön henkilö, voi työnantaja saada myös työvoimahal-
linnon maksamaa palkkatukea. Palkkatuki muodostuu kahdesta osasta, perustuesta ja lisäosasta. Perustuen vähimmäismäärä on 32,66 euroa/päivä eli noin 700 euroa/kk. Lisäosa on enintään 60 % perustuen määrästä. Vaikeasti työllistyvän osalta lisäosan määrä voi olla 90 % perustuen määrästä. Opiskelija saa työssä oppimisen aikana työehtosopimuksen mukaista palkkaa. Teoriajaksojen aikana opiskelija saa opintososiaalisia etuuksia, mikäli työnantaja ei maksa ajalta palkkaa.

Suomessa oppisopimuskoulutus ei toimi niin tehokkaana opintoväylänä, kuin se parhaimmillaan voisi olla. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2011 oppisopimuksessa aloitti perustutkinnon suorittamisen alle 18-vuotiaana 217 henkilöä, alle 20-vuotiaana 652 henkilöä ja alle 25-vuotiaana 2 639 henkilöä. Oppisopimuskoulutuksessa opiskelijoita oli vuonna 2012 yhteensä 40 641, joista ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoita oli 12 770 ja ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijoita 27 871. Oppisopimus on siis enemmän aikuisiässä hyödynnetty koulutusmuoto. Se on nykyisellään vaativa opiskelumuoto, joka edellyttää oma-aloitteisuutta ja elämänhallintataitoja.

Oppisopimuskoulutusta on uudistettava. Ongelmakohtat on selvitettävä ja ryhdyttävä toimiin. Yritysten näkökulmasta keskeisin ongelma on se, että oppisopimus koetaan työehtosopimus-
pohjaisena liian sitovaksi ja kalliiksi. Tämän seurauksena oppisopimuspalkka koetaan liian suureksi nuorten osaamiseen ja tuottavuuteen nähden. Seuraavat asiat on uudistettava:

1. Rahoitusta ei ole suunnattu esim. koulutuskorvauksien muodossa riittävästi yrityksille.
2. Yritykset kokevat palkkatuen käytön liian byrokraattisena.
3. Oppisopimus on yrittäjälle liian kallis: yrittäjä ja opiskelija tekevät yleensä 3 vuoden määräaikaisen työsopimuksen, palkka on 15—25 % minimipalkkaa pienempi, mutta silti työnantajapalkkakulut ovat yli 1 000 euroa/kk.
4. Oppisopimuksessa tehdystä työsopimuksesta on hankala päästä eroon, jos huomataan,

että yhteistyö ei toimi tai nuori ei sovellukaan alalle.

5. Opiskelijan näkökulmasta oppisopimusjärjestelmä on haasteellinen, sillä on vaikeaa löytää työnantajaa, joka sitoutuu sopimukseen koko perustutkinnon suorittamisen ajaksi.

Ratkaisu on ammatillisen perustutkinnon avaaminen. Opiskelija voisi suorittaa tutkinnon osan kerrallaan eri yrityksissä ja siten kerryttää tutkintoa osissa. Tämä ei sitois yhtä yritystä ja työnantajaa koko ajaksi. Työnantajalle puolestaan maksettaisiin korkeampaa koulutuskorvausta ensimmäisen tutkinnon osan suorittamisesta ja ohjaamisesta. Tämä kompensoisi suurempaa vaivaa ja resurssien sitomista, kun nuoren osaaminen ei vielä ole yrityksen näkökulmasta tarpeeksi tuotavaa.

Keskusta on yhtenä vaihtoehtona esittänyt myös eräänlaisen koulutussopimuksen käyttöönottamisen työsopimuksen sijaan. Siinä pääpaino olisi työharjoittelussa, josta vastuu olisi oppilaitoksella. Nuori aloittaisi peruskoulun jälkeen opinnot suoraan yrityksessä. Nuori on koko ajan oppilaitoksen kirjoilla. Opiskelija saa ammatillisen peruskoulutuksen työssä oppien yrityksessä, mutta hänelle ei makseta palkkaa vaan opintotukea. Yrittäjä puolestaan veloitettaisiin maksa-

maan koulutettavalle työntekijälle eli nuorelle myös kannustinrahaa esim. 300 euroa/kk. Kannustinraha nousisi asteittain osaamisen ja työkokemuksen karttuessa. Tästä tehty toimenpidealoite liittyy Keskustan vaihtoehtoon turhan byrokratian ja sääntelyn vähentämiseksi.

Vuodesta 2014 lukien nuorilla, alle 25-vuotiailla, vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevilla on mahdollisuus ei-työsopimussuhteeseen ennakkojaksoon. Ennakkojaksolla voi sekä työnantaja että opiskelija kokeilla, olisiko oppisopimus-koulutus sopiva vaihtoehto. Ennakkojakson tavoitteena on alentaa niin työnantajan kuin opiskelijankin kynnystä tehdä oppisopimus. Ennakkojaksoa voi käyttää sekä koko perustutkintoon että tutkinnon osaan johtavaan oppisopimuskoulutukseen. Tämä helpottaa oppisopimussuhteiden byrokratiaa eikä ole niin sitovaa, etteikö oppisopimusta kannattaisi kokeilla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin, joilla selvitetään oppisopimus-koulutuksen ongelmakohdat ja uudistetaan sitä opiskelijoiden ja työelämän tarpeita vastaavaksi.

Helsingissä 4 päivänä marraskuuta 2014

Kimmo Tiilikainen /kesk
Mikko Alatalo /kesk
Sirkka-Liisa Anttila /kesk
Lasse Hautala /kesk
Antti Kaikkonen /kesk
Timo Kalli /kesk
Anne Kalmari /kesk
Elsi Katainen /kesk
Inkeri Kerola /kesk
Esko Kiviranta /kesk
Katri Komi /kesk
Timo V. Korhonen /kesk
Seppo Kääriäinen /kesk
Paula Lehtomäki /kesk
Jari Leppä /kesk
Mika Lintilä /kesk
Markus Lohi /kesk

Eeva-Maria Maijala /kesk
Mauri Pekkarinen /kesk
Terhi Peltokorpi /kesk
Arto Pirttilahti /kesk
Antti Rantakangas /kesk
Juha Rehula /kesk
Eero Reijonen /kesk
Markku Rossi /kesk
Simo Rundgren /kesk
Mikko Savola /kesk
Juha Sipilä /kesk
Ari Torniainen /kesk
Tapani Tölli /kesk
Mirja Vehkaperä /kesk
Anu Vehviläinen /kesk
Laila Koskela /ps